

”Här ligga bevisen samlade mot de skyldiga”

En kvalitativ innehållsanalys av hur Tysklands motgångar och nederlag förmedlades 1944–1945, och hur skildringarna innehåller propaganda, konspirationsteorier och desinformation.

Maria Söderqvist

C-uppsats i historia VT 2023

Handledare: Lars Nyström

Arbetets art: C-uppsats i historia 15 HP

Titel: ”Här ligga bevisen samlade mot de skyldiga” - En kvalitativ innehållsanalys av hur Tysklands motgångar och nederlag förmedlades 1944–1945, och hur skildringarna innehåller propaganda, konspirationsteorier och desinformation.

Engelsk titel: "Here lies the evidence gathered against the guilty" - A qualitative content analysis of how Germany's setbacks and defeats were conveyed in 1944–1945, and how the depictions contain propaganda, conspiracy theories and disinformation.

Sidantal: 37

Författare: Maria Söderqvist

Examinator: Anders Ottosson

Datum: juni 2023

Sammanfattning

Bakgrund: Under andra världskriget fanns det svenska nationalsocialister som ägnade sig åt att sprida propaganda, konspirationsteorier och desinformation genom skildringar av krigets utveckling. Tidigare forskning visar vilka ideologier och föreställningar de svenska nationalsocialisterna generellt hade, men beskriver inte hur de skildrade Tysklands motgångar och nederlag 1944–1945, eller hur dessa texter innehöll och förmedlade propaganda, konspirationsteorier och desinformation.

Syfte: Syftet med uppsatsen är att undersöka hur Möllman-Palmgren förmedlar Tysklands motgångar och nederlag under 1944 och 1945, i tidskriften *Sverige Fritt*. Teman och berättargrepp jämförs med tysk och svensk nationalsocialistisk propaganda, och kopplas till kommunikationsformerna propaganda, konspirationsteori och desinformation.

Metod: För studien kommer kvalitativ innehållsanalys att tillämpas, och kommunikationsinnehållet i källmaterialet är det centrala. Teman och berättargrepp plockas ut och jämförs med tysk och svensk nationalsocialistisk propaganda. Därefter kopplas innehållet till kommunikationsformerna propaganda, konspirationsteori och desinformation.

Resultat: Denna studie visar att Tysklands motgångar förmedlades som medvetna tyska militära strategier. En anledning till detta kan vara att nationalsocialister såg en tysk seger, som en självklarhet. Tysklands nederlag anses bland annat bero på den judiska konspirationen. Teman och berättargrepp förmedlar propaganda, konspirationsteorier och desinformation. Källmaterialets innehåll är inte starkt påverkat av den tyska propagandan som fördes 1944–1945, men mycket mer påverkad av den propaganda som förekom tidigare, och som exempelvis förmedlade den tyska oöverbinnligheten. Innehållet saknar flera samtida tyska och nationalsocialistiska svenska propagandapåståenden. Studien visar att skuldförskjutning och förintelseförnekande förekom direkt efter krigsslutet, och att innehållet förmedlade desinformation och konspirationsteorier. Detta genom att exempelvis presentera alternativa sanningar och förmedla de allierades hyckleri.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	2
1.2 Disposition	3
2. Bakgrund och tidigare forskning	4
2.1 Sverige Fritt	4
2.2 Holger Möllman-Palmgren	4
2.3 Tidigare forskning	6
3. Metod, teori och källmaterial	11
3.1 Innehållsanalys	11
3.1.1 Propaganda	12
3.1.2 Konspirationsteori	12
3.1.3 Desinformation	13
3.2 Etiska ställningstaganden	13
3.3 Källmaterial, urval och avgränsningar	13
4. Resultat och analys	14
4.1 Tysklands motgångar 1944–1945	14
4.1.1 Hyllningar	14
4.1.2 Användandet av historiska paralleller	16
4.1.3 Antisemitism och konspirationer	18
4.1.4 Hopp, rädsla och skräckscenarion	20
4.2 Tysklands nederlag 1945	22
4.2.1 Religiösa dimensioner	22
4.2.2 Antimarxism och Antikapitalism	25
4.2.3 Det neutralpolitiska	27
4.2.4 Skuldförskjutning och förnekelse	29

5. Sammanfattning	32
6. Diskussion	33
7. Avslutning	37
Källor	38
Litteratur	42

1. Inledning

En gång till sist vänder strömmen, det kommer en dag med nya värdenormer, nya erfarenheter och nya utgångspunkter för det allmänna politiska tänkandet. Svindeldemokratien och lögnemagin av idag är icke historiens sista ord ens i vårt land. Ett folk som sövts i en narkos av hat och blind självtröstandighet kommer alltid förr eller senare att vakna och se, varhän dess förförare lett det, och fråga hur det gått till. Den dag så sker, skall det visa sig, att vi kunna peka på vårt arbete och säga: Här ligga bevisen samlade mot de skyldiga! Här är det alternativ, som kunde ha valts men som icke blev valt, därför att ingen trodde sig behöva lyssna till våra varningar och följa våra anvisningar (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 1).

Ovanstående text är författad av Holger Möllman-Palmgren, en svensk nationalsocialist, strax innan andra världskriget var över. Genom propagandistisk konspirationsteoretisk uppbyggnad uttrycker texten en nationalsocialistisk föreställning om denna period. Det är ett narrativ om en alternativ sanning som, enligt författaren, allmänheten så småningom kommer att inse. Under andra världskriget präglades svenska tidningarna av strider kring strategisk narrativ dominans. Det är enkelt att ignorera dessa texter, utan att djupare analysera vad de faktiskt innehöll. Det är lätt att tro att man därmed befrias från att ta ställning till den variation som kommunikationsformerna manifesterade, och som lever vidare än idag. Att anamma uppfattningar som bygger på alternativa sanningar underminerar myndighetsutövning, och urholkar samhällelig och mellanmänsklig tillit (Östberg, 2020, s. 33). En text, en mening eller ett ord, speglar inte bara individers, grupper, generationers, och samhällets föreställningar, ideal och värderingar, de har också en egen dynamik. Historien har visat att många konflikter, terrordåd, folkmord och krig, har börjat med svärmeri i ord. En innehållsanalys av nationalsocialistiska texter i en tid av kris och krig kan bidra till att vi blir mer uppmärksamma på vad texterna innehåller och förmedlar, så att liknande tankemönster kan kännas igen i framtiden.

Fram till 1945 förespråkade svenska nationalister generellt liknande politiska och ideologiska idéer som det fanns i Tyskland. Tidigare forskning visar att skillnaden låg i att den svenska nationalsocialismen i viss utsträckning byggde på inhemsk tradition, och att den aldrig fick ett lika brett folkligt stöd som i Tyskland. Den svenska nationalsocialismen och dess ideologiska och politiska idéer finns väl beskrivet genom tidigare forskning. Det finns däremot få beskrivningar om hur svensk nationalsocialism beskrev och förklarade Tysklands motgångar och

nederlag 1944–1945. Den här uppsatsen ämnar därför undersöka hur den svenske nationalsocialisten Möllman-Palmgren framställde Tysklands motgångar och nederlag 1944–1945, i tidskriften *Sverige Fritt*. Tidigare forskning nämner att de svenska nationalsocialisterna ägnade sig åt propaganda i jakten på sympatisörer, men visar inte **hur** propaganda, konspirationsteorier eller desinformation manifesterades. Det nämns inte heller om berättargrepp och teman var ett reproducerande av den tyska propaganda. Med berättargrepp avser jag hur textens bakomliggande syfte manifesteras, och hur det används för att skapa djup i texten. Berättargrepp används ofta olika beroende på vad en text ska förmedla till läsaren. Tema som begrepp, kan i det här avseendet översättas som en texts ämne. Uppsatsen kommer genom texternas teman och berättargrepp, visa hur framställningarna om Tysklands motgångar och nederlag, kan kopplas till kommunikationsformerna propaganda, konspirationsteori och desinformation. Innehållet i källmaterialet kommer att jämföras med tysk och svensk nationalsocialistisk propaganda under 1944–1945.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur Möllman-Palmgren förklarar Tysklands motgångar och nederlag under 1944 och 1945. Teman och berättargrepp kommer jämföras med tysk och svensk nationalsocialistisk propaganda, och kopplas till kommunikationsformerna propaganda, konspirationsteori och desinformation. Detta kommer att göras genom kvalitativ innehållsanalys.

För att uppnå uppsatsens syfte kommer följande frågeställningar att besvaras:

- På vilket sätt skildras Tysklands motgångar och nederlag mellan 1944–1945?
- På vilket sätt innehåller källmaterialet reproduktioner av tysk propaganda och (re)producerande av svenska nationalsocialistiska tankemönster i förhållande till vad forskning tidigare visat om nationalsocialistiska idévärldar och propaganda?
- Hur förhåller sig källmaterialet till kommunikationsformerna propaganda, konspirationsteori och desinformation?
- Vilka teman och berättargrepp går att hitta i källmaterialet? På vilket sätt används olika teman och berättargrepp i källmaterialet i förhållande till vad forskning tidigare visat om nationalsocialistiska texter? Är teman och berättargrepp typiska i förhållande till andra nationalsocialistiska och nazistiska texter?

1.2 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i sex huvudrubriker. Under den första rubriken **inledning** tydliggörs syfte, frågeställning och uppsatsens disposition. Under rubriken **bakgrund och tidigare forskning** kommer uppsatsens källmaterial, och texternas upphovsman att presenteras. Därefter följer den tidigare forskningen inom uppsatsens område. Under **rubriken teori, metod och källmaterial** kommer kvalitativ innehållsanalys att förklaras, och kommunikationsformerna propaganda, konspirationsteori och desinformation definieras. Under rubriken tydliggörs också uppsatsens etiska ställningstaganden, empiri, källmaterial, urval och avgränsningar. Under rubriken **resultat och analys** redovisas först hur Tysklands motgångar framställs genom underrubriker som avser texternas tema och berättargrepp. Därefter redovisas hur Tysklands nederlag framställs genom underrubriker som avser texternas tema och berättargrepp. Under rubriken **diskussion** diskuteras resultatet i relation till uppsatsens syfte och frågeställningar. Slutligen görs en kortare reflektion om uppsatsens innehåll under rubriken **avslutning**.

2. Bakgrund och tidigare forskning

Andra världskriget och det nazistiska Tyskland behöver ingen närmare presentation då de flesta människor är väl medvetna om konsekvenserna av denna period. Sverige var aldrig direkt indraget i kriget, och de svenska nationalsocialisterna förblev en politiskt marginaliserad grupp. Nationalsocialisterna är ändå en väsentlig del av vår historia, och texterna som källmaterialet utgör, kan sägas uppkom i tider av rivaliserande ideologier och föreställningar.

2.1 Sverige Fritt

Sverige Fritt var en svensk nationalsocialistisk veckotidning som gavs ut under åren 1934–1945, och som präglades av en stark tyskvänlighet (Löow, 2004, s. 163). Tidningen var under sina aktiva år pressorgan åt förbundet Svensk Folkgemenskap (frihetsrörelsen). I januari 1945 gick *Sverige Fritt* över till att bli en månadstidning och antog en idépolitisk form och karaktär. När Tyskland förlorade kriget 1945 drabbades svenska nationalsocialistiska tidningar av bojkott, så även *Sverige Fritt* som tvingades lägga ner i juni samma år.

2.2 Holger Möllman-Palmgren

I Tidskriften *Västerbotten* skriver etnolog Eva Sofia Johansson (2008, s. 14–18) en artikel om Holger Möllman-Palmgren. Han föddes i Örebro 1901. Under åren 1923–1924 studerade han konsthistoria och etnografi vid Stockholms universitet. Enligt Löow (2004, s. 162) avslutade han aldrig sina studier innan han fick tjänst som intendent och sekreterare vid Västerbottens läns hembygdsförening i Umeå. Under åren 1927–1934 var Möllman-Palmgren redaktör för *Västerbottens läns hembygdsförenings årsbok*, och grundare till det politiska partiet Nationalsocialistiska Blockets avdelning i Umeå. Nationalsocialistiska Blocket (NSB) var ett nazistiskt parti som bestod av en sammanslagning av ett flertal mindre nazistiska lokalföreningar, partier och organisationer. På grund av verksamheten som föregick partibildningen höll sig NSB till en början med en rad tidningar; *Landet Fritt* (Göteborg), *Vår Kamp* (Göteborg), *Vår Front* (Umeå), och *Nazisten* (Malmö). Utöver dessa startade dessutom NSB den nya tidningen *Riks-posten*. Under åren 1933–1934 var Möllman-Palmgren redaktör för partiets pressorgan i Umeå, *Vår Front* (Johansson, 2008, s. 14–18). NSB fick ekonomiskt stöd från ett flertal etablerade samhällsmedborgare, vilket Löow (2004, s. 17) menar bidrog till föreställningen om den svenska nazismen och överklassen.

År 1935 flyttade Möllman-Palmgren till Göteborg. Där han blev ansvarig för utrikes- och kulturpolitiska frågor i den nationalsocialistiska veckotidningen *Sverige Fritt*. 1937 hade han avancerat till redaktör och ansvarig utgivare för samma tidning. Möllman-Palmgrens politiska engagemang var stort och han anlätades som talare och föredragshållare av Svensk Opposition och Samfundet Manhem (Löow, s. 163). Johansson (2008, s. 14–18) beskriver Möllman-Palmgren som en engagerad talare, som lockade många åhörare till sina föredrag. Föreläsningarna utgick från hans vilja att skapa en stark folkgemenskap, baserad på kännedom och stolthet för lokal och nationell historia, hyllandet av den strävsamt arbetande bonden och arbetaren, samt den lutheranska kristendomen.

Under en period 1943–1944 arbetade Möllman-Palmgren parallellt med Svenska Socialistiska Partiets (SSP) tidning *Folkets Dagblad*. *Folkets Dagblad* var under 1940-talet en tyskvänlig och nationalsocialistisk morgontidning i Stockholm. Enligt Möllman-Palmgrens egen text vände sig också *Sverige Fritt* till ”medlemmar, sympatisörer och vänner av Svenska Socialistiska Partiet” (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 5). Svenska Socialistiska Partiet (SSP) hade sina rötter i Sveriges Kommunistiska Parti (SKP), men efter flera splittringar och ideologiska förskjutningar, ändrades namnet mellan 1934 och 1943 till det Socialistiska Partiet (SP). Efter ytterligare splittringar och totala ideologiska omsvängningar ändrades namnet 1943, till Svenska Socialistiska Partiet (SSP). Partiet var marginaliserat och hade endast tusen medlemmar 1943 (Brolin, 1996, s. 4ff).

Under sin tid vid tidningen *Sverige Fritt* åtalades Möllman-Palmgren flera gånger för tryckfrihetsbrott. I samband med ett åtal 1940 belades tidningen med försäljningsförbud, och 1942 dömdes Möllman-Palmgren till fängelse i 6 månader, efter att publicerat en artikel som uppmanade svenska folket att vägra lyda militära order som det innebar krigshandlingar mot Tyskland (Johansson, 2008, s. 14–18). Efter kriget fortsatte Möllman-Palmgren att arbeta för olika nationalsocialistiska tidningar, bland annat för Sveriges Nationella Förbunds (SNF) pressorgan *Dagsposten* och *Fria Ord*. För tidskriften *Fria Ord* var han under åren 1971–1977 redaktör. Möllman-Palmgren avled år 1982 (Johansson, a.a. s. 14–18).

2.3 Tidigare forskning

Helene Lööw anses vara den främsta när det gäller forskning om svensk nationalsocialism. I sin avhandling *Hakkorset och Wasaskärven*, har Lööw (1990) gjort en empirisk undersökning med analytisk ambition. Hon beskriver utvecklingen i de två största nationalsocialistiska organisationerna i Sverige mellan år 1924 och 1950. Boken behandlar medlemmarna i organisationerna, deras propaganda, deras förhållande till Tyskland, samt motreaktioner som rörelserna mötte från samhället i form av lagstiftning och säkerhetspolisens behandling. Helene Lööw (2004) har också skrivit boken *Nazismen i Sverige 1924–1979*, där hon gjort en vetenskaplig kartläggning av den svenska nazismens och fascismens rötter, ideologi, dess aktiviteter och myter.

Den nationalsocialistiska idévärlden delas enligt Lööw (1990, s. 231ff) upp i de tre delarna antisemitism/rasideologi, antimarxism och antidemokrati. Författaren menar att delarna var centrala beståndsdelar i den svenska nationalsocialismen. De svenska nationalsocialisterna hämtade sin propagandastrategi från det Nationalsocialistiska tyska arbetarpartiet, NSDAP. Idéerna fick de bland annat via personliga kontakter. Propagandan skulle innehålla ett lättfattligt budskap och åskådliggöras med konkreta exempel som ständigt skulle upprepas (Lööw, 2004, s. 258). NSDAP var den ideologiska förebilden och den tyska antisemitismen hyllades som föredömlig (Lööw, a.a. s. 112). Rent ideologiskt var den svenska och tyska ideologin väldigt lika varandra. Skillnaden låg i att den svenska i viss utsträckning byggde på inhemsk tradition, och att den aldrig fick ett lika brett folkligt stöd som i Tyskland. Nationalsocialisternas ideologiska fiender var kommunister, socialdemokrater och liberaler, som man menade utgjorde ett hot mot folkgemenskapstankes nationella inriktning. Den parlamentariska demokratin var enligt nationalsocialisterna ett svek, korrupt, och saknade mäktiga ledare (Lööw, a.a. s. 237–244).

Sverige var under 1920- och 1930-talet ett föregångsland när det gällde rasbiologi. Tankarna om rasbiologi omfattade i stor utsträckning alla politiska grupperingar, och inte enbart de nationalsocialistiska. Antisemitism var inte heller unikt för nationalsocialister, utan byggde på en sedan länge existerande antisemitisk tradition (Lööw, a.a. s. 236–237). Under andra världskriget användes både rasbiologi och antisemitism som propaganda. Den nationalsocialistiska propagandan i Sverige spelade en central roll för mobiliseringen av ett folkligt stöd. Under slutet

av 1930-talet anpassades propagandan för vilken målgrupp man vände sig till. Om man ville attrahera nationellt borgerliga sympatisörer skulle propagandan i första hand behandla frågor som lade fokus på utrikespolitik, och då framför allt det sovjetiska hotet mot Norden. Men den skulle också innehålla kritik mot det demokratiska systemet som en välfärdsbluff, den inhemska hotande kommunistiska faran, förräderiet mot den svenska krigsmakten, och den andliga förruttnelsen och självuppgivelsen (Löow, a.a. s. 254–255).

I samband med krigsslutet tonades nazism och antisemitism ned, och det antisemitiska språket byttes så småningom ut mot ett antisionistiskt och antikommunistiskt (Löow, a.a. kap. 4, kap. 10). Författaren har med ett flertal analyser av tal, som hölls av medlemmar i de olika organisationerna. Det finns bara ett fåtal beskrivningar, och ännu mindre analyser av texter, som spreds omedelbart efter krigsslutet. Här kan min undersökning fylla en lucka.

Löow (2004, kap. 4, kap. 10) beskriver hur de större rörelserna vid efterkrigstiden försökte befria sig från 30-talets arv. Först under 1960-talet blev konspirationsteoretiska resonemang och uttalad antisemitism centrala delar i organisationernas skrifter igen (Löow, a.a. s. 368–369). Hur dessa konspirationsteoretiska resonemang kunde se ut i en text, redogör inte Löow (1999, 2004) för. I boken *Nazismen i Sverige 1980–1999 - den rasistiska undergroundrörelsen - musiken, myterna, riterna* diskuterar Löow (2016, s. 384–385) hur förintelseförnekelse fick sitt genombrott efter sexdagarskriget 1967. Författaren (1999, 2004, 2016) nämner konspirationsteorier och förintelseförnekelse, men redogör inte för hur dessa manifesterades. Här kan min uppsats bidra med att visa *hur* denna typ av kommunikationsform gestaltades, och att den förekom redan 1944–1945.

Löow (2004, s. 316ff) menar att de nationalsocialistiska partierna vid krigsslutet 1945 inte försvann, utan att deras verksamhet i stället mattades av. De var helt enkelt verksamma i fel tid. Politiska möjligheter till comeback var årtionden efter kriget obefintliga. Det fanns ändå personer som fungerade som propagandister, ideologer och finansiärer, och som spelade en central roll för den svenska nationalsocialistiska utvecklingen. Här nämner Löow (a.a. s. 162–164) bland annat Holger Möllman-Palmgren. Författaren beskriver hur Möllman-Palmgren var verksam under sitt liv, men någon analys om hans texter innehöll (re)producering av tysk eller

svensk nationalsocialistisk propaganda, finns inte med. Löow (1999, 2004, 2016) beskriver inte heller hur de svenska nationalsocialisterna förklarade och förmedlade Tysklands motgångar och nederlag.

Enligt Stéphane Bruchfeld (1996, s. 4) som skrivit boken *Förnekandet av förintelsen - nynazistisk historieförfalskning efter Auschwitz*, kan man hitta förnekandet hos individer som sympatiserade med Tyskland. I *Propaganda – en antologi om påverkan*, analyserar Bruchfeld (2020) propaganda som riktade sig mot den tyska befolkningen, genom den nazistiska regimens strävan att skapa en folkgemenskap, och en framtidsvision. De som efter kriget, både i Tyskland och i andra länder, fortfarande sympatiserade med nazisterna, gick djupare in i sitt förnekande, och hittade nya argument för att försvara Nazityskland, och sig själva. Enligt Bruchfeld (1996, s. 4ff) finns det fyra centrala delar som alltid varit grundläggande för förintelseförnekande: beundran och sympati för Nazityskland, försvar av Nazityskland mot olika anklagelser, motanklagelser mot de allierade, och antisemitism. För att få vetenskaplig legitimitet försöker förintelseförnekarna, eller historierevisionisterna som de också kallas, framhålla att de tillhör en historisk skola som har en annorlunda uppfattning om vad som hände under andra världskriget. Denna uppfattning skiljer sig från den allmänt rådande, och syftet är att skapa tvivel kring den historiska verkligheten hos allmänheten (Löow, 2016, s. 382–383, Bruchfeld, 1996, s. 4ff). Bruchfeld (1996, s. 6ff) beskriver några vanliga påståendena som förintelseförnekare driver. Framför allt handlar det om att överlevnarnas berättelser inte är trovärdiga, och att de gaser som användes vid koncentrationslägren inte var möjliga att använda om man var ute efter att döda människor. Inte heller Bruchfeld (1996, 2020) visar **hur** konspirationsteoretiska eller förintelseförnekande texter kunde se ut.

Med boken *Svensk överklass och högerextremism under 1900-talet*, visar Karl Nilsson (2000) genom ideologisk diskurs, hur föreställningar om nationalism, antidemokrati, elitism och rasbiologi passade in i den svenska överklassens intressen. De som var öppet nationalsocialistiska i Sverige hade ofta sina rötter i den maktelit som härskade före demokratins genombrott 1917, och som ansåg sig förlorat både politiskt och ekonomiskt på den nya politiken. Nilsson (a.a. s. 25ff) menar att nazismens största lockelse låg i motståndet mot demokratins genombrott. Överklassen lockades således av Hitlers, och nazismens grundtankar om icke-demokrati och elitstyre. Många upplevde också nationalsocialismen som en kraftfull revolution som skulle rädda

världen från nedbrytande tendenser från USA, Storbritannien och Ryssland (Nilsson, a.a. s. 30ff). Lööw (2004, s. 17) menar att bilden av de svenska nationalsocialisterna som grupper från överklassen bortser från det faktum att stödet kom från alla samhällsgrupper. En av anledningen till uppfattningen om överklassnazism, menar Lööw (a.a. s. 17), beror på att Nationalsocialistiska Blocket (NSB) fick ekonomiskt stöd från ett flertal etablerade samhällsmedborgare.

Birgitta Almgren (2005) tar i sin bok *Drömmen om Norden: nazistisk infiltration i Sverige 1933–1945*, upp den tyska propagandan i Sverige under den nationalsocialistiska eran. I boken undersöker hon sambanden mellan språk, kultur och ideologi mellan kulturklimat och tanke-mönster, med hjälp av semantisk textlingvistisk analys. Författaren redogör för hur den nationalsocialistiska kulturpolitiken i Tyskland, skiftade fokus från inrikes till utrikes propaganda, och vilken betydelse detta fick för den tyska verksamheten i de nordiska länderna. Den tyska propagandakampanjen riktade sig särskilt mot Sverige, mycket på grund av att man betraktade den nordiska rasen som västerlandets räddning. Om propagandakampanjen upprepades i den svenska nationalsocialistiska pressen, undersöker inte Almgren (a.a.). Det är därför intressant att undersöka om propagandan som kom från Tyskland, upprepades av nationalsocialister i Sverige, eller om det rörde sig om ett (re)producerande av svenska nationalsocialistiska tanke-mönster? En sådan analys skulle kunna bidra med en djupare förståelse om de svenska nationalsocialisterna idévärldar.

Almgren (a.a. s. 50–55) visar att det fanns långtgående planer på en nazistisk kulturoffensiv i Sverige. Förhoppningen var att påverka det svenska samhället via personer som hade en odiskutabel ställning i den svenska kulturdebatten, och som inte uppfattades sammanlänkad till någon politisk ideologi. Sverige var ett strategiskt mål som skulle dras in i den tyska inflytelsesfären, och ett sätt att infiltrera, spionera och få rapporter, var att sända ut lektorer till de svenska högskolorna och universiteten (a.a. s. 50–55). Almgren (a.a. s. 15ff) diskuterar också frågan om orsakerna till den tyska nazismens framgångar, där makt, magi, estetik och retorik framställs som de mest effektiva medlen i propagandan. Avslutningsvis argumenterar författaren för att förhärligandet av Norden började med ord, och ledde till uteslutning, isolering, förföljelse och slutligen förintelse (a.a. s. 352).

Sammanfattningsvis exemplifierar inte den tidigare forskningen nationalsocialistiska texters teman eller berättargrepp i relation till propaganda, konspirationsteori eller desinformation. Den saknar också en beskrivning av hur svenska nationalsocialister förklarade Tysklands motgångar och nederlag, och om dessa ingick i tysk och/eller svensk nationalsocialistisk propaganda. I boken *German propaganda in military decline, 1943–1945*, har Andrew Serranos (1999) undersökt Tysklands propagandabeteende, det tyska folkliga reaktionerna, och propagandisternas reaktion på folkets svar. Han menar att de allierades bombningar 1943–1944 utgjorde ett översiktligt problem för nazityska propagandister, eftersom de blev tvungna att vända sig till två olika mottagare samtidigt. De som utsatts för bombningar, och de som levde relativt skyddat från bombningar. Tyska propagandister växlade därför mellan budskap om hopp och om rädsla. Motsättningarna mellan den verkliga världen och den propagandistiska bilden blev till slut för stora. Serrano (a.a.) redogör för hur propagandasystemet föll sönder på grund av de tyska militära motgångarna. En slutsats som författaren drar av de tyska erfarenheterna under 1943–1945, är hur oviktiga politiska idéer, ideologier och nationalism faktiskt är, när individens liv och intressen är hotade (a.a. s. 270). Eftersom Serrano (a.a) beskriver den tyska propagandan under 1943–1945, kommer denna att jämföras med uppsatsens källmaterial för att hitta likheter och/eller skillnader.

3. Metod, teori och källmaterial

Studien undersöker innehållet i Möllman-Palmgrens texter mellan 1944–1945. I vilken grad texterna representerar realitet eller sanning utanför sig själva, är inte intressant för studiens syfte. För den här undersökningen kommer kvalitativ innehållsanalys att tillämpas, och kommunikationsinnehållet är det centrala. Innehållsanalys är en metod för att studera kommunikation och som lämpar sig såväl för stora som små undersökningar (Bryder, 1985, s. 6). En kritik mot kvalitativa analyser handlar om objektivitet i förhållande till det som undersöks. Vid läsning av det valda källmaterialet behöver det finnas en medvetenhet om att innehållet filtrerats genom den som använder källan (Ågren, 2005, s. 260).

3.1 Innehållsanalys

Inriktning den här undersökningen kommer att anlägga, är kvalitativ innehållsanalys. Utgångspunkten är att i ett uppsatt och specifikt forskningssyfte, analysera någonting som finns i källmaterialets innehåll (Bergström & Boréus 2000, s. 44–45). Enligt Bryder (1985, s. 63–64) kan man genom en innehållsanalys exempelvis identifiera berättargrepp, teman och/eller kategorier i ett material. Syftet med identifieringen är att kunna belysa viktiga frågor, dra underbyggda slutsatser, och skapa en bredare bild för att underlätta förståelsen av dessa. Teman i texterna utgår ifrån det valda källmaterialets berättargrepp. Dessa kan vara både konkreta och abstrakta, men har en bestämd riktning. Teman och berättargrepp kommer att identifieras utifrån vad texterna innehåller på ett djupare plan. Innehållet i texterna kommer också att analyseras och kategoriseras utifrån dess relation till kommunikationsformerna desinformation, propaganda och konspirationsteori. Att analysera och kategorisera texter utifrån kommunikationsformerna desinformation, propaganda och desinformation, lämpar sig väl för att se hur ideologiska innehåll manifesteras utifrån avsändarens perspektiv och intressen. Det som presenteras uppstår dock inte i ett tomrum, det ingår alltid i en kontext, oavsett om de presenteras med hjälp av omedvetna eller medvetna ordval och berättargrepp (Vulovic, 2017, s. 5–8). Kommunikationsformerna desinformation, propaganda och desinformation tar sin utgångspunkt i modern definition. Anledningen till detta är att konspirationsteori och desinformation är relativt nya begrepp, trots att varken företeelsen eller förekomsten av dem är nya.

Arbetsgången för analysen kommer att genomföras i flera steg. Först kommer alla texter att läsas igenom upprepade gånger, för helhetens skull. Ord, meningar eller stycken som innehåller

information som är relevanta för frågeställningarna kommer att plockas ut, och grupperas utefter teman, berättargrepp och kommunikationsform. Teman, berättargrepp och kommunikationsform konstrueras så att innehållet i dem är närbesläktat, men skiljer sig från innehållet i relation till varandra.

3.1.1 Propaganda

Trots att propaganda är ett vanligt förekommande ord, är det långt ifrån alltid självklart vad som avses. Som historiskt begrepp bär propaganda på olika betydelser, och har varit föremål för skiftande värderingar. I den här studien kommer en definition av propaganda som Östberg (2020, s. 8) presenterar att användas. Definitionen innebär att propaganda är det avsiktliga och systematiska försöket att forma uppfattningar, manipulera tankemönster och beteende för att uppnå en respons som främjar propagandistens avsikt och önskan.

Propaganda kan delas upp i vit, svart och grå när den ska analyseras. Med vit propaganda avses propaganda som kommer från en korrekt och identifierbar källa. Information och budskap tenderar att vara korrekta, eller i värsta fall inte medvetet felaktiga. Ett exempel på en vit propagandakampanj är den statliga folkhälsokampanjen mot rökning. Svart propaganda är motsatsen till den vita, med dolda källor med information och budskap som är medvetet lögnaktiga eller vilseledande. Den grå propagandan är en mellanform där källan kan, men inte behöver vara uppenbar, och där sanningsenligheten i informationen och budskapet är oklart (a.a. s. 8–9).

3.1.2 Konspirationsteori

Först i mitten av 1900-talet började termen konspirationsteorier användas för att förstå hur människor drogs till förenklade förklaringar av stora händelser. Önnerfors (2021, s. 24) definierar termen konspirationsteori som:

En konspirationsteori uttrycker och kommunicerar föreställningen om att händelser och deras orsaker inte händer av en slump och att världen som påverkas av dessa händelser är indelad i två sfärer: en sfär av (onda) konspiratörer och (goda) offer för deras komplott. Planen för konspirationen har förberetts och genomför(t)s i hemlighet i avsikt att skada andra och de som utför den rör sig i ett osynligt/mörkt/hemligt område utan insyn. Ofta skuldbelägger eller demoniserar konspirationsteorin de som utpekats som skyldiga. Den hämtar sitt bränsle även från föreställningen att samhället/världen är nära sin undergång. Konspirationsteorin söker härma det vetenskapliga resonemanget och fastslå vad som är sant och falskt, men den försöker också förklara vad som är rätt och fel eller gott och ont (Önnerfors, 2021, s. 22).

Konspirationsteorier är uppbyggda efter en dramaturgisk struktur, och i delarna kan de transportera desinformation som kan utnyttjas som informationspåverkan (Önnerfors, a.a. s. 24ff).

3.1.3 Desinformation

Desinformation definieras som den avsiktliga spridningen av alla former av falsk, oriktig eller vilseledande information (Önnerfors, a.a. s. 23). Desinformation syftar till att förkasta stabil, institutionell kunskapsproducerande expertkunskap, till förmån för alternativa och konkurrerande sanningar.

3.2 Etiska ställningstaganden

Att studera människor kan medföra etiska komplikationer. När man använder sig av texter från media, låter man inte skribenterna veta att deras texter analyseras. Enligt Vetenskapsrådet (2002, s. 9) behöver inte samtycke efterfrågas om uppgifter lämnats via existerande myndighetsregister eller massmedia. Författaren till uppsatsens källmaterial har också varit avliden i över fyrtio år. Därmed borde studien vara etiskt godtagbar.

3.3 Källmaterial, urval och avgränsningar

Tidskriften *Sverige Fritt* är en relativt outforskad svensk nationalsocialistisk tidskrift. Den gavs ut flera månader längre än andra, liknande tidskrifter under 1945. Detta gör att det blir möjligt att undersöka vilka föreställningar om Tysklands motgångar och nederlag som fanns, och som publicerades i svensk nationalsocialistisk press. I det undersökta källmaterialet *Sverige Fritt*, kommer endast texter författade av Möllman-Palmgren, publicerade år 1944 och 1945, att studeras. Detta eftersom Möllman-Palmgren var en engagerad nationalsocialist, och dessutom ansvarig för tidskriftens innehåll genom sin roll som redaktör och ansvarig utgivare. Antal texter från källmaterialet *Sverige Fritt* 1944–1945, och som handlar om Tysklands motgångar och nederlag är 22 till antalet. De texter som inte rör Tysklands motgångar eller nederlag, men som är författade av Möllman-Palmgren, har undersökts men därmed valts bort. När tidningen övergick till att bli en månadstidning, januari 1945, slutade den innehålla publiceringsdatum. Alla tidningar från 1945 har därför endast utgivningsmånad, och utgivningsnummer angivet.

4. Resultat och analys

4.1 Tysklands motgångar 1944–1945

I den här delen har källmaterialets tema och berättargrepp sorterats ut och presenteras genom underrubriker. Teman och berättargrepp kopplas till kommunikationsformerna propaganda, konspirationsteori och desinformation för att sedan jämföras med tysk och svensk national-socialistisk propaganda. Källmaterialet analyseras och diskuteras utifrån dess beskrivningar och föreställningar om Tysklands motgångar 1944–1945.

4.1.1 Hyllningar

På hösten 1944 skriver Möllman-Palmgren (1944-08-25) att kriget inte kommer att avgöras ännu på årtal. Under hela 1944, och så långt fram som till slutet av april 1945, finns det ett innehåll i källmaterialet om att kriget inte på något sätt är avgjort, och att Tyskland fortfarande har reella chanser att vinna. Texternas innehåll är optimistiskt och hyllande. Innehållet hyllar såväl det tyska folket, den tyska ledningen, som de militära strategier som förs. Folket hyllas speciellt för sitt stora självförtroende och för tilliten till sin ledning. Hyllningen av allt tyskt är ett grundtema i källmaterialet. Almgren (2005, s. 25) menar att det hyllande berättargreppet utgjorde en del av Tysklands propaganda, och ingick i de pseudoromantiska föreställningar som förmedlades långt före krigets utbrott. Den hyllande propagandan skapade effektivt en illusion om en överlägsen värdegemenskap. Illusionen om den oundvikliga segern tjänade också till att hålla ihop de egna leden och den egna alliansen (Vulovic, 2017, s. 100).

Allt källmaterial som berör krigsutvecklingen under 1944 och början av 1945, har ett tydligt innehåll om att Tyskland inte kan förlora. I källmaterialet finns också teorier om att motgångar som sker, i själva verket inte är några motgångar, utan ingår i en mycket medveten och briljant tysk försvarsstrategi. *Den kallblodigt avvaktande, med sparsamma men koncentrerade medel genomförda av tyska försvarsstrategin har här firat en vacker triumf, som fogat ett nytt ärorikt blad till de många tidigare i den tyska krigshistorien* (Möllman-Palmgren, 1944-02-11). Motgångar förklaras i positiva och hyllande ordalag, ofta med påminnelsen om att *Så länge de tyska arméerna icke äro krossade, är Tyskland icke besekrat* (Möllman-Palmgren, 1944-08-25). Serano (1999, s. 161–162) menar att kraftiga överdrifter och vilseledande uppgifter om Tysklands

framgångar, kontra de allierades bakslag, var ett typiskt kännetecken för den tyska propagandan under de tre första månaderna 1944. För att få sina påståenden att låta rimliga, anklagades exempelvis de brittiska myndigheterna för att dölja fakta, och genomdriva en hård censur (Serrano, a.a. s. 161–162).

De tyska propagandisternas svar på krigets motgångar i början av 1944, gick ut på att betona den nationella enheten, och det tyska folkets oöverbinnerliga mod och beslutsamhet (Serrano, 1999, s. 252). När andra svenska medier rapporterade om tyska nederlag avfärdar källmaterialet detta som ren *propagandanonsens* (Möllman-Palmgren, 1944-02-11). Föreställning var i stället att Tyskland förde ett *rörligt och framgångsrikt offensivförsvar* (Möllman-Palmgren, 1944-02-11). Ryssarnas terrängvinster i Polen, ansågs inte bero på någon strategisk skicklighet från de allierades sida. I stället förklarades dessa faktiska framgångar med att Tyskland till viss del tillät det, som en del av den medvetna, och väl genomtänkta strategin. Trots att de territoriella förlusterna ansågs tillhöra ett framgångsrikt offensivförsvar, konstaterar Möllman-Palmgren att de tyska trupperna, efter *tre års heroisk kamp i öster tvingas uppgiva bit för bit av erövrat och väl tillgodogjort territorium...* (Möllman-Palmgren, 1944-02-11).

De nationalsocialistiska tidningarnas rapporteringar om hur kriget fortlöpte verkat ha skilt sig åt. Löow (2004, s. 120) nämner exempelvis att en svensk nationalsocialistisk tidning i januari 1945, hävdade att de allierades framgångar avstannat. Detta som en konsekvens av att de saknade manskap och materiel. Att svensk nationalsocialistisk press rapporterade olika fakta och hade olika framställningar om hur kriget gick, kanske inte är så konstigt, om de hämtade sina uppgifter från den tyska propagandan. I detta sammanhang är det intressant att notera att propagandan från Tyskland innehöll överdrivna och vilseledande uppgifter. Enligt Serrano (1999, s. 167) bidrog detta till en ökad förvirring om hur kriget fortlöpte hos det tyska folket. Det fanns också en tendens hos tyska propagandister att citera, eller felcitera fiendekällor. Omedvetet blev denna propaganda en av orsakerna till att många tyskar tappade tilltron på nationens framgångar. Någon förvirring om hur kriget utvecklades, eller brist på tilltro till den tyska ledningen och armén, uppvisar inte innehållet i källmaterialet. Källmaterialet saknar också ett av det största propagandapåståendet som drevs av Tyskland fram till 1944. Enligt Serrano (a.a. s. 168) drev Tyskland en propagandakampanj som utlovade nya och kraftiga vapen som skulle avgöra

kriget (Serrano, a.a. s. 168). Propagandapåståenden om nya vapen reproduceras inte i något av det undersökta källmaterialet.

Innehållet med hyllningar och den självklara segern i källmaterialet kan ses som ett berättargrepp som ingick i den tidigare effektiva tyska propagandan, samt spridningen av sympatier som en del av den svenska nationalsocialistiska propagandan. Vart Möllman-Palmgren hämtade sin information kring kriget vid fronterna kan vi inte veta, men det rör sig inte enbart om ett reproducerande av den samtida tyska propagandan. Genom innehållet i sina texter sprider Möllman-Palmgren både oriktig och vilseledande information, som påminner om den som tyska propagandister framförde under tidigare år. Trots att framställningarna skulle kunna förklaras som en del av Möllman-Palmgrens personliga övertygelser, kan texterna kategoriseras som propagandistisk desinformation.

4.1.2 Användandet av historiska paralleller

För att övertyga om Tysklands oövervinnlighet, använder sig Möllman-Palmgren av ett historiskt berättande. Historiebruk handlar om hur, och varför historia används (Artéus & Åmark, 2012, s. 179). Det handlar alltså inte om huruvida Möllman-Palmgren har använt historia på rätt eller fel sätt, utan om hur det används, och vad användningen kan tänkas fyllt för funktioner. Att använda historiska paralleller var ett berättargrepp i den tidiga tyska propagandan. Det var inte ovanligt att man valde ut nyckeldata ur historien för att framhäva vissa tolkningar, som sedan betraktades som naturliga konsekvenser av en viss utveckling (Almgren, 2005, s. 222–223). I källmaterialet jämför Möllman-Palmgren (1944-08-18), häxprocesserna i Sverige med människors inställning gentemot Tyskland. Han argumenterar för att *Masshysteri och pöbelinstinkter, massuggestion och hatpsykos* (Möllman-Palmgren, 1944-08-18) var fenomen som drabbade folk under häxprocesserna, och som nu återigen drabbat mänskligheten. Hur häxorna drabbades av folkets masshysteri, och konsekvenserna av detta, likställs med behandlingen av Tyskland. Som ytterligare parallell och liknelse till dessa fenomen använder Möllman-Palmgren en historiskt mytomspunnen violinist vid namn Paganini, vars talang ansågs bero på att han sålt sin själ till djävulen. Myten om Paganini används i sammanhanget för att illustrera varför det svenska folket inte är förmögna att se den judiska konspirationen:

Det finns i denna värld åtminstone en makt, som spelar på dessa patologiska massinstinkter med samma djävulska virtuositet, som på sin tid Paganini sades spela på sin fiol: den internationella judiska lögnkahalen. Lika visst är att det svenska folket med hull och hår fallit offer för denne infernaliske musikants trollflöjt, så att det icke längre är ansvarigt för sina egna tankar och handlingar (Möllman-Palmgren, 1944-08-18)

Texten avslutas med att: *historia är icke slump och tillfällighet. Historia är den dom, som folken skriva över sig själva* (Möllman-Palmgren, 1944-08-18).

Genom ett annat historiskt exempel, visserligen nära den egna tiden, påminner Möllman-Palmgren sina läsare om den tyska storheten vid ockupationen av Danmark och Norge, som ägde rum den 9 april 1940. Källmaterialet förmedlar att Tyskland klarade av *ett av krigshistoriens allra djärvaste och svåraste företag* (Möllman-Palmgren, 1944-04-14), och att *Detta historiska faktum borde vara ett varnande memento...* (Möllman-Palmgren, 1944-04-14). Källmaterialets historiesbruk fungerar här som en referensram, som ett bevis för den tyska krigsstrategiska övervinnerligheten, och som ett avskräckande exempel för motståndare och tvivlare. Enligt Serrano (1999, s. 252) uppnåddes ingenting i Tyskland mellan 1944 och 1945, genom användandet av propaganda med historiska paralleller, och det användes därför inte lika flitigt som tidigare.

Enligt Lööw (a.a. s. 119–120, 1990, s. 231) fördömde ett flertal nationalsocialistiska organisationer i Sverige, Tysklands ockupation av grannländerna. Samtidigt erbjöd man en förklaring till densamma genom att argumentera för att det var de *judeberoende västmakterna* (Lööw, a.a. s. 119), som framtvingat situationen. Utifrån källmaterialet är det svårt att avgöra vilka föreställningar Möllman-Palmgren hade om Tysklands ockupation av Norge och Danmark. Källmaterialet innehåller dock texter om de nordiska grannländernas befrielse, som anses vara omgärdad av *virtuos och skrupelfri propaganda* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 5). Denna propaganda skulle vara beställd av *dunkla makter* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 5). Vad som avses med *dunkla makter* redogör inte texten för. Att inte vara allt för specifik, var en av strategierna i tysk propaganda. Den främsta styrkan låg just i dess vaghet, som gjorde att människors fantasi fick fylla i de saknade detaljerna (Serrano, 1999, s. 185).

Syftet med att använda sig av historiska paralleller är att få personer att tänka på ett visst sätt. Det handlar om att medvetet försöka övertyga människor genom utvalda budskap. Därmed kan källmaterialets historiska paralleller som berättargrepp, kategoriseras som propaganda. Men eftersom texterna också innehåller förenklingar av komplexa orsaks- och verkanssammanhang, där judarna pekats ut i enkla svartvita schabloner som skyldiga och moraliskt onda, kan texterna också kategoriseras som konspirationsteorier. Som källmaterialet visar kan användandet av historia anpassas och framställas på olika sätt för att passa in i avsändarens syften.

4.1.3 Antisemitism och konspirationer

Texterna i källmaterialet uttrycker en frustration över den svenska inställning till Tyskland och deras situation under 1944 och 1945. Bakom denna inställning uppträder en antisemitisk konspirationsteori. Media anses drivas av propagandistiska och hatfulla judar. Lööw (2016, s. 347, 2004, s. 369) menar att det konspirationsteoretiska resonemanget var en central del av nationalsocialismens agitation. Om Sveriges medieförmedlade syn angående militära motgångar skriver Möllman-Palmgren, att *Nu är ju dess bättre saken icke så avgjord, som man i vårt land föreställer sig* (Möllman-Palmgren, 1944-07-07). Innehållet i källmaterialet förmedlar att svenskarna har en förvillad inställning till hur kriget utvecklas, och att denna bild är rent felaktig. *Här invaggas man sig fortfarande i blinda önskedrömmar om det tyska sammanbrottet och vägrar se realiteten i ögonen. Realiteten är den, att Tyskland står berett och slagkraftigt som aldrig förr...* (Möllman-Palmgren, 1944-04-14). Möllman-Palmgren kommenterar också hur andra tidningars krigsrapportering i Sverige, bygger på felaktiga faktauppgifter, är verklighetsfrånvärd, eller är en del av en medveten propaganda. *Föreläge någon som helst överensstämmelse mellan våra tidningsrubriker och östfrontskrigets verklighet, så skulle under den senaste månaden flera tyska divisioner ha förintats...* (Möllman-Palmgren, 1944-02-11). Återigen förmedlas att lögnerna kommer från judarna. *Att en stor svenskspråkig judetidning med hänfull triumf noterar detta faktum, är icke att förvånas över* (Möllman-Palmgren, 1944-04-14). Inte sällan sammanfattas vad dessa mediars rapportering fått för konsekvenser när det gäller svenskarnas inställning till Tyskland och kriget. Det som Möllman-Palmgren kallar för judisk propaganda har enligt honom fått svenskarna att känna att: *De tyske må gärna blöda än en tid, bara de slutligen krossas* (Möllman-Palmgren, 1944-08-18).

Det är inte bara svenskarna, och den svenska pressen, som beskrivs som blinda och verklighetsfrånvända. Källmaterialet innehåller en föreställning om att hela världen är förblindad av hat gentemot Tyskland, och nationalsocialismen. Enligt Lööw, (2004, s. 357–358) kretsar de vanligaste antisemitiska påståenden om att judar konspirerar, kontrollerar media, och utgör ett potentiellt hot. Genom konspiration och kontroll över media har det spridits ett hat, som Möllman-Palmgren menar har utplånat *varje tillstymmelse av sinne för verklig storhet och varje känsla för rättvisa och heder* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 1). Om inte detta hat funnits så skulle världen idag böja sig i vördnad inför Tysklands, det tyska folkets och den tyska ledningens sagolika prestationer och okuvliga hjältemod (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 1). Språkbruket är närmast poetiskt utformat. Stilmässigt innehåller språket liknelser som bildligt illustrerar det som skrivs: *Ju högre den tyska tapperhetens, trohetens och motståndarviljans stjärna strålar på det andra världskrigets dystra firmament, desto högre svallar hatets, lögnens och besvikelsens rasande springflod mot den tyska fästningens murar och vallgravar* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 1). Det antisemitiska innehållet, kopplat till konspiration och kontroll över media, är ett tema som i källmaterialet innehåller känslomässigt poetiska stildrag och liknelser. Enligt Almgren (2005, s. 350–352) var estetik ett effektivt medel i den nationalsocialistiska propagandan. En duktig propagandist tar sikte på känslan, och inte förnuftet (Vulovic, 2017, s. 33).

Berättandets struktur gör att källmaterialets texter om antisemitism, kan kategoriseras som konspirationsteorier. Den tyska propagandan innehöll ofta antisemitiska konspirationsteorier som närmast blev till myter eller religionsliknande trossystem (Önnerfors, 2021, s. 22). Källmaterialet visar att alla som framställde en annan bild av Tyskland anklagas för att vara propagandister, och då särskilt media eftersom dessa ansågs drivas av konspiratoriska judar. Några reflektioner om egna framförda påståenden eller de egna kommunikativa berättargreppen, finns inte med i källmaterialet. Trots att innehållet i källmaterialet är väldigt antisemitiskt saknar de viktiga delar av de största svenska propagandaaktionerna. Enligt Lööw (Lööw, 2004, s. 248–249) fanns det en stor antiflyktningkampanj som startade 1938, och som riktade sig mot judar som flytt efter kristallnatten till Sverige. Kampanjen mildrades något vid krigsutbrottet men återupptogs igen 1940, och fortsatte under hela kriget. Innehållet blev enligt Lööw (a.a. s. 249) grövre ju längre kriget pågick. Judar kallades exempelvis för råttor och skadedjur. I Möllman-Palmgrens texter finns inget sådant innehåll. Däremot kallar han ofta judar för lögnare och uppvigglare.

4.1.4 Hopp, rädsla och skräckscenarion

Innan krigsslutet finns det texter i källmaterialet som innehåller tankar om att Tyskland skulle kunna förlora striderna. I dessa är formuleringar om en självklar vinst lite försiktigare: *verkligheten är bister nog och ger anledning till allvarliga betraktelser* (Möllman-Palmgren, 1944-02-11). För att den nazistiska propagandan skulle bli framgångsrik, menar Serrano (1999, s. 163–171) att det inte längre räckte med att framkalla en anda av fantastiskt motstånd och att minimera fiendens framgångar. Diskrepansen mellan fakta och propagandapåståenden hade blivit allt för stort. Därför måste propagandan visa hur seger, eller åtminstone ett gynnsamt slut på kriget skulle kunna uppnås. Under sommaren 1944 fokuserade därför tysk propaganda på de allierades invasion. Propagandan lyckades få väldigt många tyskar att tro att en fiendelandsättning skulle ge riket en chans att slå västfienderna i ett avgörande slag (Serrano, a.a. s. 163ff). Men när de allierades trupper nådde tyskt territorium, stod det klart att nazistisk propaganda behövde koncentrera sig på att peka ut de fruktansvärda effekter som en fiendeseger skulle få. En skräckpropaganda var tänkt att väcka en anda av beslutsamhet. Fiendens styrka fick dock inte skildras i allt för livliga färger eftersom det då kunde leda till en känsla av desperation och hopplöshet. Propagandan var därmed tvungen att peka på de chanser Tyskland fortfarande hade, samtidigt som den också måste innehålla skräckscenarion (Serrano, a.a. s. 189–190). Texterna i källmaterialet fokuserar på skräckpropaganda när det berör ett eventuellt tyskt nederlag, och hoppfullhet när det berör den tyska arméns kamp. För att skrämma svenskarna användes ofta kriget i Finland som ett exempel. Möllman-Palmgren (1944-03-25) menade att en finsk kapitulation eller ett tyskt nederlag i finska Lappland skulle leda till att Sverige direkt drogs in i kriget. Om de tyska motgångarna fortsätter dock de positiva propagandapåståendena att dominera innehållet: *De tyska östarméerna retirera under det övermäktiga trycket, men är icke slagna eller uppgivna* (Möllman-Palmgren, 1945, januari, Nr. 1).

Om en eventuell tysk kapitulation innehåller källmaterialet ofta föreställningen om att det tyska folket hellre dör, än att ge upp kampen.

...en tysk kapitulation i stil med 1918 kommer i c k e att inträffa i detta krig. Därför borgar både den tyska ledningen och det tyska folket, som hellre kommer att stupa till sista man i kampen än underkasta sig en fred, liktydig med slaveri och undergång utan hopp om en framtid (Möllman-Palmgren, 1944-08-25).

Ordet kamp var ett ständigt återkommande ord i den nationalsocialistiska propagandistiska retoriken. Kamp betydde för dem en strid på liv och död mot nationens yttre och inre fiender. I Sverige användes begreppet kamp, specifikt mot demokratin, judarna, och mot marxisterna (Löow, 2004, s. 232).

Slaveri och undergång är en del av källmaterialets skräckscenarion inför ett eventuellt tyskt nederlag. Ett berättargrepp som ofta återkommer i olika former är den om en världskatastrof. Grunden för de olika formerna av skräckscenarion är alltid den samma: *En seger för judendomens tvenne huvudmakter i detta krig, för USA och Sovjetväldet, skulle innebära en definitiv världskatastrof* (Möllman-Palmgren, 1944-04-28). Enligt källmaterialet finns det inga gemensamma positiva intressen hos de allierade, i stället är syftet endast att förgöra Tyskland och *omintetgöra varje möjlighet till en europeisk ordning under tysk ledning på germanitetens grund* (Möllman-Palmgren, 1944-04-28). De framställningar som innehåller möjliga scenarion vid ett tyskt nederlag, berör såväl Sverige, Europa som resten av världen. Enligt Nilsson (2000, s. 25ff) övergav Hitler, på sin väg mot makten, de ursprungliga antikapitalistiska tankegångar och kommunismen blev nazismens huvudfiende. I källmaterialet finns det texter som innehåller antikommunism och som handlar om hur Stalin kommer att diktera västmakternas inrikespolitik så att alla måste leva efter *rent bolsjevikiska normer och påbud* (Möllman-Palmgren, 1944-04-21). Men det finns lika mycket innehåll som talar för att det inte anses bättre om kapitalismen segrar, vars *verkliga krigsmål är ett amerikanskt århundrade, vilket bl. a. innebär amerikanskt monopol på världens guld- och viktigaste råvarumarknader efter kriget* (Möllman-Palmgren, 1944-04-28). Innehållet är spekulativt men framställs som faktapåståenden, och kan kategoriseras som spridning av propagandistisk desinformation.

4.2 Tysklands nederlag 1945

I den här delen har källmaterialets tema och berättargrepp sorterats ut och presenteras genom underrubriker. Teman och berättargrepp kopplas till kommunikationsformerna propaganda, konspirationsteori och desinformation för att sedan jämföras med tysk och svensk nationalsocialistisk propaganda. Källmaterialet analyseras och diskuteras utifrån dess beskrivningar och föreställningar om Tysklands nederlag 1945, och den förintelseförnekelse som tog form direkt efteråt.

4.2.1 Religiösa dimensioner

I april 1945 var Tysklands kapitulation uppenbar för de flesta nationalsocialister i Sverige (Löw, 2004, s. 120–121). Även om Möllman-Palmgren i början av maj 1945, verkar medveten om att krigsslutet är nära, fortsätter den tidigare påvisade övertygelsen om det tyska motståndets förträfflighet och kämparvilja.

För vår del äro vi övertygade om, att så länge det ännu existera organiserade och med vapen och material relativt välutrustade tyska stridsgrupper av någon större omfattning, så komma dessa att kämpa vidare intill det yttersta och bjuda de allierade både i väster och framför allt i öster ett desperat motstånd.... (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 4).

Enligt Serrano (1999, s. 189) hade kämparviljan dalat rejält hos det tyska folket under 1944. Chocken och förvåningen över de allierades framryckningar ledde till förvirring, låg militär tilltro, och en önskan om fred. Sinnesstämningarna skulle visa sig bli mycket svåra att kontrollera för de tyska propagandisterna, och är den ogynnsamma bakgrunden som Serrano (a.a. s. 189) menar, ledde till den nazistiska propagandans sista desperata kamp. Fram till 1944 upprepade den tyska propagandan ett antal idéer med mycket eftertanke och ansträngningar. Mot slutet av kriget hamrades budskap in urskillningslöst, med mycket mindre uppmärksamhet åt presentation och argumentation än tidigare (Serrano, a.a. s. 255). 1945 bestod propagandan endast av ett ständigt upprepande av abstrakta slagord. Från att ha misslyckats med många budskap under 1944, föll den tidigare så framgångsrika tyska propagandaapparaten sönder (Serrano, a.a. s. 255).

Källmaterialets innehåll om att Tyskland och dess ledning inte kommer att kapitulera, grundar sig inte enbart i synen på den tyska kämparviljan, utan också på vad som beskrivs som

världskampens faktiska karaktär (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 4). Här avses uppgörelsen mellan olika världsåskådningar som anses oförsonliga. Möllman-Palmgren menar att krigets slutskede kommer att bli *blodigare, brutalare i sin absoluta avsaknad av alla folkrättsliga hänsyn och gemenare i sina propagandistiska excesser, än man tidigare hållit för troligt och tänkbart* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 4). De som avses med texten är de tyska soldaterna, det tyska folket och den tyska ledningen. Någon föreställning om krigets offer, sett utifrån något annat perspektiv än det tyska, med liknande tankar om folkrättslig hänsyn, saknas helt i källmaterialet.

Flertalet texter i källmaterialet som berör Tysklands kamp, motgångar och nederlag innehåller religiösa dimensioner. Den nationalsocialistiska ideologins öde i och med krigsslutet liknas med hur kristendomen inte gick under och försvann när det romerska riket förde ett *förföljelse- och utrotningskrig mot de första kristna* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 4). *Dylika idéer – det visar all historisk erfarenhet – komma blott att desto vissare bäras till seger, ju mer martyrblod som kommer att vidlåda deras fanor och fälttecken* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 4). Enligt Löow (2004, s. 94–95, 1990, s. 213) var det inte ovanligt att språkbruket som beskrev Tyskland hade religiösa övertoner hos svenska nationalsocialister. Rötterna till språkbruket går att hitta i den tidigt kristna antisemitismen, som hade sin grund i teologiska resonemang. Under 1800-talets lopp gick det antisemitiska och rasbiologiska idévärldarna, och språket kring dessa, samman till ett (Löow, a.a. s. 316–317). Den tyska ideologin och den kristna religiösa världsåskådningen görs till jämlingar i källmaterialet. Detta blir väldigt tydligt då det står klart att Tyskland förlorat kriget. Poetiskt och målande förkroppsligas Tyskland genom att liknas med Jesus, som korsfästes och led. Sovjetryssland förkroppsligas och liknas med förbrytaren Barrabas, som släpptes lös enligt folkets vilja.

Sorgespelet är till ända. På Europas stora huvudskalleplats har dess största och tappreste nation spikats vid korset och är i färd att utandas sin sista suck. Österns lössläppta Barrabas är dagens hjälte, såsom fariséerna och den av dem formade ”folkviljan” krävt och önskat. Vid korsets fot draga de segerrika krigsknektarna lott om den slagnes mantel och sista ägodelar. Lärjungarna ha skräckslagna flytt för sina liv. Blott några få trogna och tappra ha ännu stannat vid korset som stumma och förtvivalde vittnen till den hemska epilogen, då förmörkelsen sänker sig och insveper scenen och hemligheternas förlåt remmar (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 5).

Almgren (2005, s. 243–244) menar att ett religiöst språkbruk också rörde sig om ett tyskt försök till betydelseförändring. Ett exempel på denna indoktrinering menar Almgren (a.a. s. 244ff) är

hur Tyskland använde den kristna trosbekännelsen som modell, för en trosbekännelse i nationalsocialistisk form. Om Möllman-Palmgrens texter är ett medvetet försök till betydelseförändring, är svårt att avgöra. Det kan endast konstateras att det religiösa språkbruket i källmaterialet är ett konsekvent återkommande tema och berättargrepp.

Föreställningen om den andliga förruttnelsen fanns också hos svenska nationalsocialister som en kritik mot både kyrkan och människors andlighet generellt. Detta trots att det förekom antisemitism inom delar av svenska kyrkan (Löow, a.a. s. 354ff). Föreställningar om judiska konspirationer genomsyrar hela källmaterialet och appliceras på alla områden. Den svenska kyrkan är inget undantag.

Man säger icke förmycket om man hävdar, att den svenska kyrkan efter bästa förmåga gått och går i spetsen för denna andliga pervertering av vårt folk. Denna kyrka är varken svensk eller kristen längre. Den är judisk och internationell på samma sätt som kapitalismen är judisk och internationell och på samma sätt som demokratin och dess barn och arvtagare bolsjevismen äro judiska och internationella (Möllman-Palmgren, 1944-04-14).

Men det är inte enbart svenskarna som lider av andlig förruttnelse. Hela *den övriga demokratiska världen har tappat bort sin egen själ i tidens kaos eller fått den undanträngd av en fullkomligt främmande mentalitet, av den judiska anden* (Möllman-Palmgren, 1944-04-14). Föreställningen om den andliga förruttnelsen är konspirationsteoretiskt uppbyggd eftersom den bygger på att vissa händelser eller omständigheter i hemlighet styrs av starka krafter med onda avsikter. Löow (2016, s. 347, 2004, s. 369) menar att det konspirationsteoretiska resonemanget var en central del av den svenska nationalsocialismens agitation. Löow (2004, s. 364) nämner en utländsk översatt broschyr som spreds efter kriget, där man kunde läsa att *kyrkan och dess löntagare teg om allt gott som nazismen utfört i sann kristlig anda* (Löow, a.a. s. 364), samt att de teg om våldtäkter på tyska kvinnor.

Löow (2004, s. 43ff) beskriver att många svenska nationalsocialister upplevde tiden direkt efter kriget som vemodig och förvirrande. Några sådana tendenser ser man inte i källmaterialet som fortsätter att vara ideologiskt och konsekvent i sin egen övertygelse. Möllman-Palmgren menar att tyska idépolitiska normer kommer att överleva krigsnederlaget. *Det tredje rikets krossande är och blir icke historiens sista ord* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 5).

Redan det faktum, att 15 års oavbruten nationalsocialistisk ideförkunnelse genomsvrat praktiskt taget hela den tyska nationen borgar för, att det tysk-germanska folk- och rasmedvetandet aldrig kommer att kunna utplånas, så länge det ännu finns två tyska människor av motsatt kön kvar i världen (Möllman-Palmgren, årgång 12, Nr 5, maj 1945 – Inför tredje världskriget).

4.2.2 Antimarxism och Antikapitalism

Under rubriken *Inför tredje världskriget* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 5), känner man igen ytterligare ett berättargrepp som manifesteras flertalet gånger i källmaterialet, redan långt innan krigsslutet. Det är föreställningen om kommunismen och kapitalismen. Nilsson (2000, s. 51ff) menar att nazisternas ekonomiska fiender var både kapitalism och marxism. Till marxismen räknades inte bara kommunismen, utan också socialdemokratien. Kapitalism och marxism ansågs båda vara judarnas vapen, vars syfte var att förslava den icke judiska mänskligheten. Denna föreställning återfinns under hela 1944 i källmaterialet. Det finns många teorier om hur världen skulle komma att se ut, ideologiskt, politiskt, moraliskt och ekonomiskt, om de allierade skulle segra i kriget. Ur dessa aspekter ansågs kommunismen som den värsta. *Stalin kommer att diktera också västmakternas inrikespolitik, och även den alltså kommer att gestaltas efter rent bolsjevikiska normer och påbud* (Möllman-Palmgren, 1944-04-21). Det finns en tendens att tro att Sovjetmakten är den som kommer att *lägga land efter land under bolsjevistisk regim, till dess en vacker dag hela Europa är hemfallet åt de infernaliska härskarna i Kreml* (Möllman-Palmgren, 1944-02-11).

Innehåll om världens undergång har manifesterats tidigare i källmaterialet. Möllman-Palmgren kallar det en *rovdjurskamp om världsmakt och världsmarknader* (Möllman-Palmgren, 1944-07-21). Upprepade gånger innehåller texterna i källmaterialet varningar om att ett tyskt nederlag endast kommer att sluta i en världsomspännande katastrof. *En seger för judendomens tvenne huvudmakter i detta krig, för USA och Sovjetväldet, skulle innebära en definitiv världskatastrof* (Möllman-Palmgren, 1944-04-28). Ländernas snabba utveckling av kraftiga vapen menar Möllman-Palmgren kommer att få förödande effekter. *Robotbombernas världskamp skulle bli det arv och den framtid vi lämnade efter oss åt våra barn* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 1).

Efter krigsslutet driver Möllman-Palmgren föreställningen om ett tredje världskrig mycket hårdare än tidigare. Det finns en frustration över det nuvarande politiska världsläget som han menar är direkt farligt, och att endast *...ett ringa fåtal människor i dessa upprörda dagar förmå inse och fatta...* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 5). Möllman-Palmgren menar att Europa, genom Tysklands nederlag, inte längre existerar *...som en självständig och odelbar maktpolitisk enhet i förhållande till angränsande världsdelar och världsvälden...* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 5). Europa består i stället av *tvenne intressesfärer eller ”inflytelsezoner, vilka gränsa omedelbart intill varandra och åtskiljas blott av den synnerligen godtyckliga och sannolikt tillfälliga demarkationslinje, som floderna Elbe – och delvis – Donau markera* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 5). Möllman-Palmgren menar att det är de ideologiska, politiska och ekonomiska motsättningarna mellan USA, England och Sovjetryssland, som förr eller senare, kommer att leda till ett nytt världskrig.

Den storpolitiska situationen av idag får sin speciella accent av det faktum, att på ömse sidor om den stora politiska vattendelaren genom Europa stå världshistoriens starkaste militära maktkoncentrationer vända mot varandra i en attityd, där de till salut och skyldring höja vapnen när som helst kunna blixtra till i ett blixtnabbt angrepp från den ena sidan, resp. försvar och motattack från den andra (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 5).

För att förstärka sanningsanspråket om ett nytt världskrig, redogör texterna i källmaterialet för olika, men relativt enkla orsakssamband. Ett sådant enkelt orsakssamband är exempelvis framställningen om varför USA och England, till skillnad från Sovjetryssland, har försökt förintenda den tyska industrin.

Detta barbariska förstörelseraseri riktar sig i realiteten lika mycket mot ryssarna som mot det tyska folket. Man vill till varje pris söka förhindra att Tysklands enorma industriella utrustning och produktionskapacitet faller i ryssarnas händer, där den skulle bli om möjligt ännu farligare än i tyskarnas (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 1).

Resonemanget har formen av en meningsskapande berättelse. Önnerfors (2021, s. 22) menar att en konspirationsteori innehåller meningsskapande berättelser, med förklaringar av faktiska händelser. Dessa berättelser bygger alltid på en kärna av sanning. Det som gör det svårt att komma åt resonemangen med rationellt tänkande, är dess dramaturgiska struktur, och att motsätta kategorier för exempelvis sant och falskt, gott och ont, sammanblandas (Önnerfors a.a. s. 22).

Källmaterialet ger flera exempel på hur både propaganda och konspirationsteorier är uppbyggda utefter en dramaturgisk struktur: *Konsekvenserna av detta kommer i form av ett nytt världskrig! Ty ännu måste miljoner människoliv spillas, innan den definitivt siste segerherren – den internationelle juden – konsoliderat sitt världsherravälde över förslavade, förblödda och utarmade riken och folk* (Möllman-Palmgren, 1944-07-21). Med facit i hand så vet vi att det inte blev något tredje världskrig de närmaste åren efter andra världskriget slut, men det blev ett kallt krig. Möllman-Palmgrens analys av situationen 1944 och 1945 beskriver nästan korrekt de maktpolitiska, ekonomiska och ideologiska motiv som kom att ligga bakom de båda supermakternas ageranden under kalla kriget. Trots att Möllman-Palmgrens analys är träffsäker så är den konspirationsteoretisk och innehåller desinformation då den utgår från att de maktpolitiska, ekonomiska och ideologiska motiven drivs av judar.

4.2.3 Det neutralpolitiska

För Sverige och de nordiska ländernas del, förmedlar källmaterialet att situationen är både ovis-sare och farofylldare efter kriget, än under det. Detta förstår dock inte svenskarna, som har fullt upp med att fira Danmarks och Norges befrielse. I föreställningen om ett tredje världskrig, som nu problematiseras mer än tidigare, finns ytterligare ett återkommande berättargrepp. Det handlar om Sveriges förda neutralitetspolitik under krigsåren. Almgren (2005, s. 59–62) menar att neutralitet under andra världskriget innebar en balansgång för att inte störta svenskarna in i kriget. Det var en offentlig, men inte definierad neutralitet som Sverige tillämpade. I praktiken var det en politik som var tillmötesgående mot alla makter som hotade landet (a.a. s. 59–62). Källmaterialet beskriver denna neutralitet som *lömsk, samvetssjuk, feg och lögnaktig* (Möllman-Palmgren, 1944-09-29). Neutraliteten är inte ärligt nordisk, *utan främmande och judiskt hatförvridet, skrämmande i sin nedriga, hämndgiriga, skadeglada ondska och illslughet* (Möllman-Palmgren, 1944-09-29). Det är den *judisk-amerikanska skolan* (Möllman-Palmgren, 1944-09-29) som påverkat svenskarna och fått dem att föra en orättvis neutralitetspolitik gentemot Tyskland.

Demokrater emellan måste man ju förstå varandra och uppskatta den goda viljan efter vad den är värd, även om det kanske ibland brister en smula ifråga om mod och förmåga... Neutral var man ju i alla fall icke. Och det är ända till sist huvudsaken. (Möllman-Palmgren, 1944-09-29).

Texterna i källmaterialet som handlar om vad neutralitetspolitiskt handlande innebar, innehåller föreställningar om att Sverige genom sin politiska hållning, förverkat förtroendet för de

neutralpolitiska grundvalarna, för all framtid. Det finns ett öppet ogillande i innehållet om hur den svenska neutralitetspolitiken förts. *De svenska myndigheter sätta idag en ära i att grundligt avslöja sitt ovärdiga, all folkrätt och all politisk anständighet trotsande dubbelspel under de senaste förflutna krigsåren* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 5). När Möllman-Palmgren återger vad den ryska tidningen Pravda skriver om att svenskarna inte har någon nationell heder, är det för att påvisa att andra länder är medvetna om Sveriges neutrala agerande. Konsekvenserna av detta menar han, är att Sverige inte kommer att kunna vara neutralt i ett tredje världskrig. Det kommer helt enkelt inte att accepteras, varken av Ryssland eller något annat land.

Dess värre måste det erkännas, att Sveriges politik under detta krig, dess hyckleri och dubbelspel, dess oärliga och baksluga hållning och åtgärder varit av sådan art, att det sovjetryska regeringsorganet hänfulla tillrättavisning icke kan tillbakavisas som omotiverad. Men det betyder, att Sovjet i framtiden kommer att tillmäta svenska demokratiska neutralitetsdeklarationer ett mycket oväsentligt värde (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 5).

Källmaterialets innehåll om den svenska neutraliteten är unikt på så sätt att det inte finns beskrivet i något av den använda, tidigare forskningen. Innehållet kan kategoriseras som propagandapåståenden och desinformation. Med hjälp av bland annat utvalda budskap om judarnas konspiration och hotet om ett nytt världskrig problematiseras Sveriges neutralitet. Det primära syftet med propaganda är att få mottagaren att följa avsändaren, oavsett sanningshalt eller faktagrund (Lomfors, 2020, s. 5). Upprepningar är också en grundläggande princip för all propaganda (Serrano, 1999, s. 255). Källmaterialet innehåller ett konsekvent upprepande av olika idéer, men visar också hur *sanning* och *fakta* kan användas i motsatt sammanhang, om det passar avsändarens syfte bättre. Om neutralitetspolitiken innebar eftergifter för Tyskland ansågs neutralitetspolitiken fungera, om den gjorde eftergifter för de allierade, var den korrupt och propagandistisk. Om Ture Nerman, en svensk journalist som genom tidskriften *Trots Allt!* publicerade antinazistiskt innehåll om Tysklands terror mot bland annat judar (Nerman, u.å.), skrev Möllman-Palmgren: *En svensk publicist, som under dessa fyra krigsår icke gjort annat än efter bästa förmåga sabotera regeringens freds- och neutralitetssträvanden* (Möllman-Palmgren, 1944-05-12).

Den neutralpolitiska kritiken i källmaterialet tar sin utgångspunkt i att Sverige inte var konsekventa i sitt tillmötesgående av Tyskland. Skildringar av den svenska neutralitetspolitiken har stort utrymme i källmaterialet, men finns inte beskrivet i den tidigare forskningen från den här tiden. Lomfors (2020, s. 7) nämner att det tidigt riktades kritik mot samlingsregeringens

utrikespolitik under krigsåren, men att kritiken inte fick det gensvar som man hoppades på. De flesta svenskar var nöjda med en politik som räddat dem från krig, och fram till 1990-talet var det småstatsrealistiska perspektivet dominerande. Under 1990-talet förändrades synen på Sveriges agerande då forskare ställde frågan om det svenska agerandet varit moraliskt försvarbart, och om Sverige klarade sig undan krig på andras bekostnad.

4.2.4 Skuldförskjutning och förnekelse

Det konspiratoriska teorierna i källmaterialet ökar i styrka efter det att kriget var över. Bruchfeld (1996, s. 4) menar att det direkt fanns nationalsocialister som förringade, eller helt förneka de nazistiska brotten mot mänskligheten. Det bidrog till konkurrerande sanningar vars främsta syftet var, och är, att skapa osäkerhet, eller tvivel om den historiska verkligheten hos allmänheten. Sådant tvivel får konsekvenser i form av att motståndet mot nazism och fascism, undergrävs och neutraliseras (Bruchfeld, a.a. s. 4). Källmaterialet innehåller en skepticism gentemot rapporteringen från koncentrationslägren, och presenterar alternativa sanningar där fakta både förringas, förnekas och skylls på andra parter. Bara det faktum att händelserna fick stor uppmärksamhet *gör att man måste betrakta saken med misstänksamhet* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 6) menar Möllman-Palmgren. Under rubriken *Buchenwaldpsykosen* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 6), sammanfattar hur han ser på saken.

Ligger det möjligen ädel moralisk indignation bakom och tvingas de allierade genom sin egen inneboende godhet och sin fläckfria vandell att med avsky visa upp dessa koncentrationsläger för en upprörd värld? Varför inte då samtidigt visa koncentrationslägren i Sovjetunionen, England och USA? Även de skulle säkert intressera allmänheten. Och då kunde man ju själv göra jämförelser (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 6)

Konspirationsteoretiker förklarar händelser genom att hävda att det finns ett samband som inte är slumpmässigt (Önnerfors, 2020, s. 38). De allierade framställs i texten som medvetna aktörer med en viss avsikt och specifikt ändamål. Önnerfors (a.a. s. 38) menar vidare att en konspirationsteori bygger på att en grupp planerar sitt handlande tillsammans, och har kunskap, vilja och makt att genomföra planen. Möllman-Palmgrens text erbjuder denna konspirationsteoretiska beståndsdel om varför bildmaterial och skildringar från koncentrationslägren, bör ses som förfälskningar, bedrägerier och rena lögnar. Eftersom de allierade var de första som kom till lägren kunde de också fritt arrangera både det ena och andra *i rent propagandasyfte* (Möllman-

Palmgren, 1945, Nr. 6). Sedan följer ett flertal *bevis* som styrker berättelsen om bedrägerier och lögner.

Jämför man de olika skildringarna, ser man genast rena orimligheter. Sifferuppgifterna äro ytters växlande. De nästan pojktigt barnsliga skildringarna om, hur fångarna i hemlighet organiserade sig och arbetade för egna intressen och hur de kunde komma i kontakt med varandra, tyder inte på det barbari, som det ständigt talas om. Många av de bilder som visats i svenska tidningar av fångarna, sedan de kommit till Sverige, för inte heller tanken på halvt ihjälsvultna människor. T. ex. de polska kvinnorna kunde ju tjänstgöra som ren hälsopropaganda. Så mycket kunde de inte på några dar ha hämtat sig här, om de misshandlats och svultit i lägren Varför skulle f. ö. polacker, holländare, belgare och fransmän behöva föras hit och inte få komma direkt till sina hemland, där de ju ska vara fria från nöd och fruktan. Måhända finns det också någon anledning att dessa människor hamnat i koncentrationslägren. Eller är det så säkert, att alla som suttit där själva äro alldeles skuldfrä? (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 6)

När det gäller bevisning menar Önnersfors (a.a. s. 41) att konspirationsteorier sorterar in det som bekräftar den egna sanningen, och sorterar bort allt som skulle kunna tala emot. Uppfattningar om vad som är sant och falskt kommuniceras grovt förenklat. Möllman-Palmgren menar att de som farit illa av kyla och hunger, gjort det på grund av västmakternas bombning av Tyskland, och inte av tysk illvilja. Därefter använder sig Möllman-Palmgren av argumentationsfelet whataboutism. Whataboutism betyder att man bemöter kritik genom att flytta fokus till brister hos motparten, med avsikt att få det att framstå som att den som kritiserar ägnar sig åt hyckleri:

Kommunikationerna förstördes för att folket skulle svälta ihjäl. Likdelar efter människor finns säkert även i Hamburg, Dresden och alla andra platser, där bomberna regnade över tyska folket. Varför inte visa dessa ”minnen” efter de allierades besök i några av världens främsta kulturstäder? Varför få vi inte här i Sverige se, hur tyska kvinnor och barn brunno som facklor i engelsmännens fosforregn över Hamburg? Varför får vi inte se, vad som återstår av tyska museum, kyrkor, universitet, bibliotek och andra kulturcentra efter allierade bombningar? Kan inte detta också räknas bland krigsförbrytelse? (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 6)

De negativa som har drabbat de föreställda offren är en konsekvens av de allierades onda och koordinerade planer. Enligt Önnersfors (a.a. s. 42) finns det ett överdrivet behov hos en konspirationsteoretiker att tillskriva andra skulden och se sig själva som offer för yttre omständigheter. Att peka ut syndabockar och demonisera andra fungerar också som en anledning att hata eller

skada motståndarna (Önnerfors, a.a. s. 42). Förintelseförnekande innehåller fyra centrala delar enligt Bruchfeld (1996). I källmaterialet finns dem alla representerade i form av beundran och sympati för Nazityskland, försvar av Nazityskland mot olika anklagelser, motanklagelser mot de allierade och antisemitism.

Tystnaden var karakteristiskt för den första tiden efter kriget. Repressalier från samhällets sida, framför allt den sociala stigmatiseringen, och rädslan för att drabbas av den, var en av anledningarna till tystnaden. Tystnaden hjälpte också till att förstärka myten om att dolda sanningar inte får sägas högt (Löow, 2016, s. 254–255). Källmaterialet visar dock att tystnad och stigmatisering förekom redan under 1944:

En svensk, som vågar upplåta sin mun till ett enda gott ord för Tysklands folk och dess heroiska kamp, riskerar att av sina egna landsmän förklaras varg i veum som högförrädare eller bli ansedd som en kriminaldåre, farlig för sig själv och sin omgivning, utstött ur samhällets gemenskap, skydd som vore han en pestsmittad (Möllman-Palmgren, 1944-08-18).

De nationalsocialistiska tidskrifterna utsattes för en intensiv bojkott efter krigets slut. *Sverige Fritt* var inget undantag och tvingas lägga ner efter juninumret 1945. Om detta skriver Möllman-Palmgren:

...att vår tidning skulle haft en större och viktigare uppgift än någonsin att fylla i sin roll av varnare och upplysare i en av hat- och hetspropaganda förvirrad och förblindad tid. Men nöden har ingen lag; det är icke vi utan våra motståndare och fiender, som valt ögonblicket för den lömska aktion som nu lett till detta beklagliga, men som vi hoppas mycket tillfälliga resultat (Möllman-Palmgren, 1945, juni, Nr. 6).

Att kalla sig för *upplysare* visar på ytterligare en konspirationsteoretisk beståndsdel. Enligt Önnerfors (2021, s. 44) är det en del i det konspirationsteoretiska berättandets struktur att en konspiration avslöjas av sanningssägare. Dessa ser sig som *upplysta*, tillskillnad från den blinda massan. Källmaterialet innehåller flera sådana antydningar där folket beskrivs som nedsövda av narkos, och *Sverige Fritt* framstår som den klarsynta sanningssägaren. Möllman-Palmgren menar att när *kampens och hatets lidelser svalnat* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 4) kommer folket att *söka sambandet mellan orsak och verkan* (Möllman-Palmgren, 1945, Nr. 4).

5. Sammanfattning

Sammanfattningsvis har undersökningen visat hur Tysklands motgångar och nederlag 1944–1945, skildrades av en svensk nationalsocialist i media. På vilket sätt de svenska nationalsocialisterna förklarade och förmedlade krigsutvecklingen 1944–1945, är inte framträdande genom tidigare forskning. I relation till kommunikationsformerna konspirationsteorier och desinformation är dessa skildringar relativt outforskad. Källmaterialet innehåller teman och berättargrepp som tidigare forskning bekräftar var typiskt för tyska, och svenska nationalsocialister under första halvan av 1900-talet. Källmaterialet driver också teman som inte var så vanliga, som exempelvis det neutralpolitiska.

Texterna i källmaterialet innehåller det konspiratoriskt spridda hatet av judarna, antidemokrati, hyllandet och rättfärdigandet av den tyska ideologin. De innehåller också flera konspirationsteoretiska beståndsdelar, propaganda och desinformation, som till skillnad från tidigare forskning exemplifierats och analyserats. Mycket av källmaterialets innehåll ger en antydning om att det var påverkat av hur nazisterna framställde sina tidigare propagandakampanjer, och mindre av det som producerades 1944–1945. Studien visar också att källmaterialet saknar flera stora propagandapåståenden som drevs både i Tyskland och i Sverige.

Källmaterialet visar att skuldförskjutning och förintelseförnekande förekom direkt efter krigsslutet, och hur det såg ut i sin tidiga form. Studien visar också hur det relaterar till konspirationsteori och desinformation.

6. Diskussion

Syftet med den här undersökningen har varit att undersöka innehållet i en svensk nationalsocialistisk tidning, och som berör Tysklands motgångar och nederlag under 1944 och 1945. Detta har gjorts genom innehållsanalys, där teman och berättargrepp identifierats för att belysa viktiga frågor, dra underbyggda slutsatser, och skapa en bredare bild för att underlätta förståelsen av dessa. Teman och berättargrepp har jämförts med tysk och svensk nationalsocialistisk propaganda, och kopplas till kommunikationsformerna propaganda, konspirationsteori och desinformation för att visa hur dessa manifesterades. För att uppnå uppsatsens syfte har följande frågeställningar besvarats:

På vilket sätt skildras Tysklands motgångar och nederlag mellan 1944–1945?

Tysklands motgångar förklaras till stor del med att de ingick som en del i en medveten och planerad försvarsstrategi. Att det framställs så beror på att både svenska och tyska nationalsocialister såg en tysk seger som en självklarhet. Anledningen till detta kommer från den tyska propagandan som redan innan kriget skapat en effektiv illusion om en överlägsen värdegemenskap. Under kriget fördes också en demoraliseringsstrategi som gick ut på att påtala den egna sidans oundvikliga seger. Samtidigt visar analysen att de svenska nationalsocialisterna hade olika förklaringar till motgångarna, där endast det gemensamma var föreställningen om den självklara utgången.

Innehållet om Tysklands nederlag förmedlar att det är den judiska konspirationen, och framför allt dess propagandistiska styrning av media, som fått hela världen förblindad av hat, och därmed lyckats få omvärlden att vända sig mot Tyskland. Hur storartat och överlägset Tyskland än ansågs vara, var det omöjligt för dem att stå emot det globala hatet.

Vilka teman och berättargrepp går att hitta i källmaterialet? På vilket sätt används olika teman och berättargrepp i källmaterialet i förhållande till vad forskning tidigare visat om nationalsocialistiska texter? Är teman och berättargrepp typiska i förhållande till andra nationalsocialistiska och nazistiska texter?

I källmaterialet har det identifierats tio övergripande berättargrepp och teman:

Det hyllande, användandet av historiska paralleller, antisemitism och konspirationer, hopp, rädsla och skräckscenarion, kämparvilja och kamp, religiösa dimensioner, antimarxism, anti-kapitalism, det neutralpolitiska, och slutligen skuldförskjutning och förnekelse.

Berättargrepp, teman och kommunikationsformer måste ses som mycket närbesläktade med varandra, även om de i undersökningen har plockats ut och skilts åt genom sitt innehåll i förhållande till de andra. Den jämförande analysen visar att nästan alla berättargrepp och teman var typiska för Nazityskland och/eller för de svenska nationalsocialisterna. Makt, religion, estetik, och beundran var viktiga retoriska berättargrepp. Antisemitism, antidemokrati och anti-marxism var andra teman som ingick som effektiva medel i den nationalsocialistiska propagan- dan. De berättargrepp som får mer utrymme i källmaterialet i förhållande till andra beskrivna nationalsocialistiska och nazistiska berättargrepp, är de om den svenska neutraliteten och till viss del den om antikapitalismen. Både kommunism och kapitalism ansågs vara judiska påfund, det bekräftar både innehållet i källmaterialet och tidigare forskningen. Antikapitalism nämns kortfattat i den tidigare forskningen och beskrivs ingå i de antidemokratiska föreställningarna. I källmaterialet problematiseras kapitalismen och den svenska neutraliteten djupare, och ges ett mycket större utrymme som självständiga teman i förhållande till vad tidigare forskning visat. En annan skillnad mellan den undersökta tidigare forskningen och källmaterialet är att det inte finns någon uttalad rasideologi som ett självständigt berättargrepp eller tema. Det rasideolo- giska perspektivet framträder i källmaterialet som något som ingår i periferin, genom de andra och mer tydligare berättargreppen.

På vilket sätt innehåller källmaterialet reproduktioner av tysk propaganda och (re)pro- ducerande av svenska nationalsocialistiska tankemönster i förhållande till vad forskning tidigare visat om nationalsocialistiska idévärldar och propaganda?

Analysen visar att innehållet i källmaterialet är starkt påverkat av den tidiga tyska propagan- dan. Den propaganda som spreds 1944–1945 och som källmaterialet mest reproducerar, är skräck- propagan- dan, där motsatserna rädsla och hopp ingår. Den låga tilltron och förvirringen som de tyska propagandisterna både lyckades vara med om att skapa, och som de inte lyckades stoppa hos den egna befolkningen, är inte framträdande i källmaterialets texter. Att den tyska propa- gandan innehöll mindre eftertanke och ansträngning 1944–1945, och till slut endast upprepade abstrakta slagord, är inte heller framträdande i källmaterialet. Innehållet är konsekvent och sak- nar helt skildringar från flera stora samtida propagandakampanjer, bland annat den som Tysk- land drev 1943–1944 om nya effektiva vapen som skulle avgöra kriget. Källmaterialet saknar också en av den största svenska nationalsocialistiska propagan- dan i form av en antiflyktig- kampanj som startade 1938 och som fortsatte ända tills 1945. En slutsats av detta är att

Möllman-Palmgren inte enbart reproducerade tysk, eller svensk nationalsocialistisk samtida propaganda.

Källmaterialet innehåller föreställningar om antisemitism, antimarxism och antidemokrati, men väldigt lite rasideologi. En av anledningarna till detta skulle kunna vara att det vävs in i den antisemitiska idévärlden. Källmaterialets innehåll visar att det upplevda hotet från Sovjetryssland, inte upplevdes som större än hotet från Storbritannien och USA. De allierade framställs oavsett ideologiska, politiska, moraliska och ekonomiska skillnader, som hotfulla och farliga. Föreställningen om den svenska neutraliteten är ett exempel som i källmaterialet får stort utrymme, men som inte omtalas i den tidigare forskningen om de svenska nationalsocialistiska tankemönstren eller dess propagandapåståenden.

Hur förhåller sig källmaterialet till kommunikationsformerna propaganda, konspirationsteori och desinformation?

De tre kommunikationsformerna propaganda, konspirationsteori och desinformation går att hitta i alla texter i källmaterialet. I källmaterialet finns det propagandistiska texter som innehåller systematiska försök att forma specifika uppfattningar och manipulera tankemönster. Det är svårt att dra en skarp skiljelinje mellan propaganda och de övriga kommunikationsformerna i källmaterialet, eftersom det i alla texter finns mer eller mindre propagandistiska inslag. Propagandan är uteslutande grå eller svart. Källorna till det som påstås i texterna är helt eller delvis dolda, och budskapen är vilseledande eller oklara. De konspirationsteoretiska innehållet i källmaterialet är enklare att definiera. Dessa kommunicerar föreställningen om att händelser och deras orsaker inte händer av en slump. Det finns tydliga konspiratörer i judarna och de allierade (som är de onda), och tydliga offer i det nationalsocialistiska folket (de goda). Konspiratörernas planer har förberetts och genomförts med avsikt att skada *de goda*. Källmaterialet som rör antisemitism, förnekandet av förintelsen och Tysklands övriga krigsbrott, är mycket konspirationsteoretiskt upplagda genom sitt innehåll. De skyldiga skuldbeläggs och demoniseras, deras handlingar anses leda till världens undergång. Endast sanningssägarna, nationalsocialisterna, har förmågan att uppfatta vad som är sant, falskt, rätt och fel.

Genom källmaterialets propaganda och konspirationsteorier, transporteras desinformation som innebär spridningen av alla former av falsk, oriktig eller vilseledande information. Det är svårt att med säkerhet säga om Möllman-Palmgren producerade konspirationsteorier, propaganda och spred desinformation, eller om han enbart reproducerade. Det som talar för att han faktiskt

producerade är det faktum att hans texter är författade mycket nära händelser i tid, och att han därmed inte hunnit ta till sig så mycket annat producerat material.

7. Avslutning

Studien har visat hur Tysklands motgångar och nederlag skildrades ur ett nationalsocialistiskt perspektiv. Den har också visat hur propaganda, konspirationsteorier och desinformation som kommunikationsform såg ut och förmedlades genom olika berättargrepp och teman, i en nationalsocialistisk tidning. Innehållet i texterna är mycket skickligt komponerade. De flesta texter är utformade så att de på ett vackert, och nästan poetiskt sätt, beskriver något fruktansvärt. Texterna om skuldförskjutning och förnekelse är mästerligt utformade. I alla fall eftersom syftet med den sortens kommunikationsform är att presentera konkurrerande sanningar, som i sin tur är tänkta att skapa osäkerhet, eller så tvivel om den historiska verkligheten. Möllman-Palmgrens analys av den politiska situationen som ledde till kalla kriget är också väldigt träffsäker.

Propaganda, konspirationsteorier och desinformation har dessvärre blivit allt vanligare kommunikationsformer i vår globaliserade värld, inte minst med regional- och stormaktspolitiska syften. Myndigheter och organisationer som arbetar med säkerhet har ett stort intresse för kommunikationsformernas ställning i vad som kallas hybridstridsföring, det vill säga strider kring strategisk narrativ dominans (Önnerfors, 2021, s. 33). Precis som det fanns tidningar, film och radioprogram under andra världskriget som drev olika kampanjer, så finns det idag många fler medieformer vars syfte är att påverka människors föreställningar och tankar. Som jag nämnde inledningsvis är det bekvämt att inte ta ställning till den variation som kommunikationen manifesterar. Studiens analys av nationalsocialistiska texter i en tid av kris och krig kan bidra till att vi blir mer uppmärksamma på vad en text innehåller, så att liknande tanke-mönster kan kännas igen.

De svenska nationalsocialisterna var en marginaliserad grupp och lyckades aldrig få något större folkligt stöd. Kanske skulle de lyckats bättre om de hade varit verksamma i vår tid där informations sprids snabbt, och trenden går mot att stabil, institutionell kunskapsproducerande expertkunskap, förkastas till förmån för alternativa och konkurrerande sanningar. Studien har visat att i gränslandet mellan lögner, halvsanningar och sanningar, kan propagandisternas, konspirationsteoretikernas och desinformatörernas spelrum bli mycket stort.

Källor

Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1944). Att kalla nationell socialist för spion är tillåtet för demokratisk-skandalskrivare. *Sverige Fritt*. (1944-05-12). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1944). Bolsjevism på frammarsch. *Sverige Fritt*. (1944-04-21). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1945). Buchenwaldpsykosen. *Sverige Fritt*. (1945, juni, Nr. 6). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1944). De förenade nationernas oförenlighet. *Sverige Fritt*. (1944-04-28). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1944). Demaskering. *Sverige Fritt*. (1944-09-29). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1944). Ett folk på villovägar. *Sverige Fritt*. (1944-08-18). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1945). Ett tredje världskrig – eller en världsrevolution. *Sverige Fritt*. (1945, januari, Nr. 1). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1944). Falskspelare. *Sverige Fritt*. (1944-07-21). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1944). Finland, ”freden” och Sverige. *Sverige Fritt*. (1944-03-25). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1945). Hjälp Sverige Fritt. *Sverige Fritt*. (1945, juni, Nr. 6). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1945). Inför tredje världskriget. *Sverige Fritt*. (1945, maj, Nr. 5). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1945). I ny gestaltning. *Sverige Fritt*. (1945, januari, Nr. 1). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1945). Kampens facit. *Sverige Fritt*. (1945, maj, Nr. 4). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1945). Krigsutvecklingen 15 december – 20 januari. *Sverige Fritt*. (1945, januari, Nr. 1). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1945). Mellan två fronter. *Sverige Fritt*. (1945, januari, Nr. 1). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1944). Mot det stora avgörandet. *Sverige Fritt*. (1944-07-07). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1944). Mot kritiska veckor. *Sverige Fritt*. (1944-04-14). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1944). Perspektiv över krigsfronterna. *Sverige Fritt*. (1944-02-11). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1944). Svensk provokationspolitik i den tyska krigskrisens skugga. *Sverige Fritt*. (1944-08-25). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1944). Tidens tecken. *Sverige Fritt*. (1944-04-14). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1945). Till läsarkretsen. *Sverige Fritt*. (1945, januari, Nr. 5). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Möllman-Palmgren, H. (1944). Vad har industri-Sverige att vänta i händelse av en Sovjetseger? *Sverige Fritt*. (1944-02-11). Förbundet Svensk folkgemenskap - Svenska frihetsrörelsen (1934-1945). *Sverige fritt: organ för Förbundet Svensk folkgemenskap (F.S.F.)*. Göteborg: Sverige fritt.

Litteratur

Almgren, B. (2005). *Drömmen om Norden: nazistisk infiltration i Sverige 1933–1945*. Stockholm: Carlsson.

Artéus, G. & Åmark, K. (red.) (2012). *Historieskrivningen i Sverige*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Bergström, G. & Boréus, K. (2000). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Brolin, D. (1996). *Från socialism till nazism - En studie i Nils Flygs politiska tänkande*. Magisteruppsats. Åbo Akademi. Tillgänglig: <https://marxistarkiv.se/skribenter/brolin/flyg.pdf>

Bruchfeld, S. (1996). *Förnekandet av förintelsen: nynazistisk historieförfälskning efter Auschwitz*. (2., rev. utg.) Stockholm: Svenska kommittén mot antisemitism.

Bryder, T. (1985). *Innehållsanalys som idé och metod*. Åbo: Akad.

Johansson, E.S (2008). *Möllman-Palmgren, redaktör och nazist*. Wallin & Dalholm boktryckeri AB, Lund 2008. Västerbottens läns hembygdsförbund, Västerbottens läns hembygdsförening, Västerbottens museum (1920–2014). *Västerbotten - Västerbottens läns hembygdsförenings årsbok*. Umeå: Västerbottens läns hembygdsförening. Tillgänglig: https://www.vbm.se/wp-content/uploads/2017/09/2008_3.pdf

Lomfors, I. (2020). Inledning. *En neutral historia - Den svenska allmänhetens uppfattning om svensk utrikespolitik under det andra världskriget [Elektronisk resurs]*. (2020). Östberg, Oscar. (2020). *En neutral historia - Den svenska allmänhetens uppfattning om svensk utrikespolitik*

under det andra världskriget [Elektronisk resurs]. (2020). Forum för levande historia. Tillgänglig: <https://www.levandehistoria.se/wp-content/uploads/2022/12/En-neutral-historia.pdf>

Lomfors, I. (2020). Förord. Östberg, Oscar. (2020). *Propaganda – en antologi om påverkan [Elektronisk resurs].* (2020). Forum för levande historia. Tillgänglig: <https://www.levandehistoria.se/publikationer/propaganda-en-antologi-om-paverkan>

Löow, H. (1990). *Hakkorset och Wasakärven: en studie av nationalsocialismen i Sverige 1924–1950.* Diss. Göteborg: Univ. Göteborg.

Löow, H. (2016). *Nazismen i Sverige 1980–1999 - den rasistiska undergroundrörelsen: musiken, myterna, riterna.* ([Ny utg.]). Stockholm: Ordfront.

Löow, H. (2004). *Nazismen i Sverige 1924–1979 - pionjäreterna, partierna, propagandan.* Stockholm: Ordfront.

Nilsson, K.N.A. (2000). *Svensk överklass och högerextremism under 1900-talet.* Stockholm: Federativs förlag.

Nerman, B. (u.å.). Ture Nerman. *Svenskt biografiskt lexikon.* Riksarkivet. (u.å). <https://sok.riksarkivet.se/sbl/mobil/Artikel/8846#/sbl/Mobil/>

Propaganda – en antologi om påverkan [Elektronisk resurs]. (2020). Forum för levande historia. Tillgänglig: <https://www.levandehistoria.se/publikationer/propaganda-en-antologi-om-paverkan>

Serrano, A.S. (1999). *German propaganda in military decline, 1943–1945*. Edinburgh: Pentland.

Svenskt biografiskt lexikon. (u.å). Riksarkivet. <https://sok.riksarkivet.se/sbl/mobil/Artikel/8846#/sbl/Mobil/>

Vulovic, J. (2017). *Propaganda: historia, teori och analys*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

Västerbottens läns hembygdsförbund, Västerbottens läns hembygdsförening, Västerbottens museum (1920–2014). *Västerbotten - Västerbottens läns hembygdsförenings årsbok*. Umeå: Västerbottens läns hembygdsförening.

Ågren, M. (2005). Synlighet, vikt, trovärdighet - och självkritik - några synpunkter på källkritikens roll i dagens historieforskning. *Historisk tidskrift (Stockholm)*. (2005(125):2, s. [249]-262).

Önnerfors, A. (2021). *Konspirationsteorier och covid-19. [Elektronisk resurs]: mekanismerna bakom en snabbväxande samhällsutmaning*. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Tillgänglig: <https://rib.msb.se/dok.aspx?Tab=2&dokid=29596>

Östberg, Oscar. (2020). *En neutral historia - Den svenska allmänhetens uppfattning om svensk utrikespolitik under det andra världskriget [Elektronisk resurs]*. (2020). Forum för levande historia. Tillgänglig: <https://www.levandehistoria.se/wp-content/uploads/2022/12/En-neutral-historia.pdf>

Östberg, Oscar. (2020). *Propaganda – en antologi om påverkan [Elektronisk resurs]*. (2020). Forum för levande historia. Tillgänglig: <https://www.levandehistoria.se/publikationer/propaganda-en-antologi-om-paverkan>